

Input // output

Vermogen en kapitaal

Terwijl in de afgelopen decennia de ratio van vermogen tot bruto binnenlands product gestegen is, bleven de gemiddelde lonen gelijk. De gangbare methode om vermogen gelijk te stellen aan bedrijfskapitaal geeft volgens Stiglitz daarom een vertekend beeld. Hij concludeert dat de wereldwijde stijging van vermogen geen groei in productiviteit weerspiegelde, maar een verplaatsing van de winsten van arbeiders naar vermogen. Voor een preciezere meting van de economische groei pleit de Nobelprijswinnaar om menselijk kapitaal te betrekken bij de metingen van het vermogen. Zo daalt tijdens een

recessie het bedrijfskapitaal, gemeten in investeringen, maar zijn de effecten op het onderwijs, en daarmee menselijk kapitaal, dubbelzinnig. Enerzijds dalen de opportuniteitskosten van het studeren, omdat de arbeidsmarkt tijdens een recessie verkraapt. Anderzijds kan studeren ook duurder worden wanneer een recessie gepaard gaat met bezuinigingen op het onderwijs. Hoewel het eerste effect lijkt te domineren, blijkt dat, vooral in de Verenigde Staten, het laatste effect steeds belangrijker wordt in het hoger onderwijs.

Stiglitz, J.E. (2015) *The measurement of wealth: recessions, sustainability and inequality*. NBER Working Paper, 21327.

Media-effecten

DellaVigna en La Ferrara onderzochten de literatuur over de sociale effecten van media. Zo biedt de zogeheten edutainment, een combinatie van educatie en entertainment, de mogelijkheid om gedrag te veranderen. De auteurs vergelijken edutainment met sluikeclame, maar in plaats van een product wordt nu prosociaal gedrag gepromoot. Een onderzoek in Brazilië laat bijvoorbeeld zien dat voorbeeldige soapacteurs geboortecijfers kunnen verlagen. Daarnaast komt naar voren dat mediagebruik welzijnsrelevante activiteiten kan verdringen. Zo zou de televisie sociale interacties verdringen, en gewelddadige films geweld.

DellaVigna, S. en E. la Ferrara (2015) *Economic and social impacts of the media*. NBER Working Paper, 21360.

Begrotingsaanpassing

Voor een houdbaar fiscaal beleid is het belangrijk om niet te lang een begrotingstekort door te zetten. Een overheid doet er daarom goed aan om tijdig belastingen te verhogen of uitgaven te verminderen. Wiese *et al.* onderzochten voor twintig OESO-landen in hoeverre in de laatste drie decennia het verminderen van uitgaven effectief was. Hoewel ze geen significant verschil vonden ten opzichte van het verhogen van belastingen, blijkt dat wanneer de politiek verdeeld is, een begrotingsaanpassing meer kans heeft om succesvol te zijn. Het is dan lastiger om een nieuwe maatregel door te voeren en daarom makkelijker om een begrotingsaanpassing te handhaven.

Wiese, R., R. Jong-A-Pin en J. de Haan (2015) *Are expenditure cuts the only effective way to achieve successful fiscal adjustment?* DNB Working Paper, 477.

Op het goede spoor

Tijdens het spitsuur zijn veel treinen overvol, met vertraging en ongemak tot gevolg. Het uitbreiden van treinen en sporen is echter niet de meest kosteneffectieve oplossing. Aangezien de vraag naar treinen vooral geconcentreerd is tijdens het spitsuur, zouden de extra treinen buiten de spits ongebruikt blijven. Peer *et al.* beloonden zes maanden lang circa duizend treinreiziger met geld als zij buiten het spitsuur zouden reizen. Tijdens deze periode bleken de reizigers met ruim twintig procent minder te reizen tijdens de spits. Opvallend genoeg reisden proefpersonen ook na beloningsperiode, vergeleken met voor het experiment, elf procent minder tijdens het spitsuur. Dit duidt erop dat een monetaire beloning effectief kan zijn om de drukte rond de spits permanent te verlagen.

Peer, S., J. Knockaert en E. Verhoef (2015) *Train commuters' scheduling preferences: evidence from a large-scale peak avoidance experiment*. Tinbergen Institute Discussion Paper, 078.

Duikvlucht

Terwijl de economie weer in de plus zit, raast het aantal weidevogels in Nederland al sinds 1990 in duikvlucht naar beneden. Vooral de veldleeuwerik en de scholekster hebben het zwaar, maar ook veelvoorkomende weidevogelsoorten zoals de grutto, de Kievit, de slobbeend

66%

daalde de gruttopopulatie in Nederlands sinds 1990

en de tureluur. Het verdwijnen van weidevogels hangt samen met de schaalvergroting en intensivering in de landbouw. Een positieve uitzondering is de kuifeend, die sinds 1990 met de helft in aantal toenam.

CBS (2015) *Weidevogels in vlucht*. CBS persbericht, 5 augustus.

Arbeidsongeschiktheid

Wanneer een werknemer arbeidsongeschikt wordt, betaalt UWV een bepaald percentage van zijn loon als uitkering, waarvoor de werkgever premies heeft betaald. Sinds 2007 is het mogelijk voor een werkgever om buiten UWV een private verzekering af te sluiten. Hierin betaalt de werkgever een lagere premie en draagt hij een hoger eigen risico. Hassink *et al.* onderzochten of een hoger eigen risico zou leiden tot een lagere instroom van arbeidsongeschikten. Het kan de werkgever immers motiveren om arbeidsongeschiktheid binnen zijn bedrijf te voorkomen. Uit administratieve data verzameld tussen 2007 en 2011 blijkt dat er bij een private verzekering inderdaad een lagere instroom is. Dit komt doordat een private verzekering vooral werkgevers aantrekt die minder kans hebben op arbeidsongeschiktheid binnen hun bedrijf. Wanneer de auteurs controleren voor deze negatieve selectie, blijkt het instroomverschil tussen de een publieke en private verzekering niet meer significant.

Hassink, W.H.J., P. Koning en W. Zwinkels (2015) *Employers opting out of public disability insurance: selection or incentive effects?* IZA Discussion Paper, 9181.

Vergeving

Het onderwerp schuldkwijtschelding lokt vaak controverse uit. Hoewel het een land de ruimte geeft om weer met een schone lei te beginnen, kan het ook een teken van zwakte afgeven aan andere schuldenaren. Reinhart en Trebesch tonen aan dat kwijtschelding van staatsschulden door buitenlandse overheden economische groei van de schuldenaar bevordert. De auteurs gebruikten gegevens voor de periode na de Eerste Wereldoorlog, tussen 1920

en 1939, waarin achttien ontwikkelde landen geld verschuldigd waren aan Engeland en de Verenigde Staten. Het positieve effect gold echter alleen wanneer er daadwerkelijk schuld werd afgeschreven. Een versoepeling in de vorm van lage rente of een langere looptijd had geen effect.

Reinhart, C.M. en C. Trebesch (2015) *Sovereign debt relief and its aftermath.* CESifo Working Paper, 5422.

Macedonië

Macedonië is het goedkoopste vakantiegebied van Europa. Horeca, vervoer, voedsel, drank en andere typische vakantie-uitgaven vallen er 56 procent lager uit dan in Nederland, zo blijkt uit een vergelijking van prijzen van typische vakantiebestedingscategorieën. Ook goedkoop zijn

Soft power

Een land beschikt over *soft power*, wanneer het niet door dwang maar door aantrekkingskracht zijn doelen bereikt. Met behulp van het zwaartekrachtmodel van bilaterale handel onderzocht Rose hoe *soft power* export beïnvloedt. Rose kwantificeerde *soft power* aan de hand van de antwoorden die inwoners uit 46 landen gaven op de vraag in hoeverre een bepaald land een positieve of negatieve invloed heeft in de wereld. Uit zijn model-schattingen blijkt een positieve exportelasticiteit van *soft power* van 0,8. Daarmee toont Rose aan dat *soft power* een commercieel rendement heeft.

Rose, A.K. (2015) *Like me, buy me: the effect of soft power on exports.* CEPR Discussion Paper, 10713.

Arbeidsmarkt

Recente technologische ontwikkelingen – denk aan de opkomst van de robotisering en ICT – hebben de welvaart vergroot. Deze stijging is echter ongelijk verdeeld over de verschillende segmenten in de Nederlandse arbeidsmarkt. Hoewel zowel aan de onder- als aan de bovenkant de vraag naar arbeid stijgt, stijgen aan de onderkant de lonen niet. Door de automatisering van verschillende taken van de werknemers uit het middensegment verschuift hun aanbod naar de onderkant van de arbeidsmarkt. Van den Berge en Ter Weel pleiten daarom voor een betere inzetbaarheid en omscholing van werknemers in het middensegment en meer aandacht voor analytische vaardigheden.

Berge, W. van den, en B. ter Weel (2015) *Baanpolarisatie in Nederland.* CPB Policy Brief, 2015(13).

Nachtelijke olielozing

Controle schrikt af en voorkomt crimineel gedrag, maar is om praktische – en vaak ook financiële – redenen vaak niet goed mogelijk. Zo controleert de Kustwacht met vliegtuigen of schepen olie lozen in de Noordzee, maar kunnen de vliegtuigen olielinken 's nachts minder goed zien. Vollaard onderzocht, voor de periode 1992–2011, of schepen hierom vooral hun olie in de nacht lozen. Dat blijkt inderdaad het geval te zijn. Ongeacht de seizoenen, waarin de zonop verschillende tijdstippen ondergaat, concentreerden de olielozingen zich rond hetzelfde uur. Vollaard legt uit dat de mate van olielozingen vooral afhangt van degene die op dat moment de leiding heeft. Toen na 1999 de regels strenger werden, was het ontwijkend gedrag wel significant. Tegelijkertijd nam de olielozing, in absolute getallen, zowel in het algemeen als in de nacht af. Vollaard suggereert dat de meeste schepen stopten met olielozing, in plaats van deze te verschuiven naar de nacht.

Vollaard, B. (2015) *Temporal displacement of environmental crime. Evidence from marine oil pollution.* TILEC Discussion Paper, 014.

Vertrouwen

Vertrouwen is onmisbaar voor economische transacties en kan de efficiëntie zelfs verbeteren. Een zelfscan-service kan zowel de supermarkt als de klant veel tijd besparen, mits de supermarkt de klant genoeg vertrouwt. Kocher onderzocht de literatuur over vertrouwen in dit soort sociale dilemma's en de relatie met leeftijd. De geëvalueerde gedragsexperimenten laten zien dat mensen betrouwbaarder worden rond hun zestiende, maar elkaar pas veel meer gaan vertrouwen wanneer ze volwassen zijn. Daarnaast blijkt uit vragenlijsten dat de mate van vertrouwen stijgt naarmate een persoon ouder wordt, terwijl experimenten laten zien dat vertrouwen vervolgens daalt na de leeftijd van zestig.

Kocher, M.G. (2015) *How trust in social dilemmas evolves with age.* CESifo Working Paper, 5447.

56%

is Macedonië goedkoper als vakantiegebied dan Nederland

Albanië, Bulgarije, Roemenië en Servië. Scandinavische landen zijn als vanouds het duurste. Noorwegen is als vakantiegebied zelfs wel 68 procent duurder dan Nederland.

ING Economisch Bureau (2015) *Noorwegen duurste vakantiegebied, Macedonië het goedkoopst.* ING nieuwsbericht, 6 augustus.